

Het geluid van de zomer: bloeiende heide

Als ik over de heide wandel is er altijd wel een moment waarop ik me afvraag wat er allemaal gebeurd is in de loop van de geschiedenis. Heide is een relatief jong type landschap maar met een lange voorgeschiedenis. Dan moeten we terug naar vóór Christus toen de landbouw zijn intrede deed in Nederland. Op de voedselarme zandgronden was na enkele oogsten de bodem uitgeput. Kunstmest bestond nog niet en dierlijke mest was er onvoldoende. Wat na het akkeren achterbleef was een verarmde, zure bodem. Dat is een prima groeiplaats voor struikheide (*Calluna vulgaris*). In de daarop volgende eeuwen werd veel bos gekapt om akkers aan te leggen.

In de Middeleeuwen kwam een landbouwsysteem in zwang waarbij het vee overdag gehoed werd op de heide en 's avonds weer terug naar de stal werd gebracht. Als strooisel in de stal werd heide gebruikt. Als de laag mest en strooisel in de stal dik genoeg was werd deze op de akkers gebruikt als mest. Dit systeem heet het potstalsysteem. Er werden steeds bossen gekapt om nieuwe akkers aan te leggen. Rond 1900 lagen in zuid en oost Brabant uitgestrekte heidevelden en was het bos grotendeels verdwenen!

In deze periode deed de kunstmest zijn intrede en werd het potstalsysteem overbodig. De heide werd niet meer begraasd. Struikheide was ook niet meer nodig voor in de stallen. Hierdoor verdwenen veel heidevelden omdat deze dichtgroeiden met jonge boompjes en uiteindelijk werden het weer bossen. Ook werd heide ontgonnen om met behulp van kunstmest landbouwgrond van te maken. Jammer want de heide is een uniek biotoop: een half natuurlijk landschap met een geheel eigen flora en fauna.

De vaste bewoners van de heide zijn soorten die moeten kunnen omgaan met extreme weersomstandigheden. 's Winters hebben wind, sneeuw en ijs vrij spel in dit open landschap en is het erg koud. Er staan weinig of geen bomen en in de zomer is er weinig schaduw of beschutting tegen hitte, droogte en stof. Ook in de loop van een etmaal zijn de temperatuurschommelingen groot.

De belangrijkste plant van de heide is ongetwijfeld struikheide. De taaie houtige takken vormen de basis, de blaadjes zijn klein en dik zodat ze niet teveel water verdampen. Dé bloeimaand voor struikheide is augustus. Alle bloedelen zijn paarsgekleurd. Dit zorgt ervoor dat het kleureffect optimaal is. De bloemen produceren veel stuifmeel en een fijne, geurige nectar. In de bloeitijd is op de heide het geluid van de zomer te horen als duizenden bijen van tientallen soorten de bloemen afstropen op zoek naar de nectar.

Dankzij de inzet van natuurbeschermingsorganisaties zijn de afgelopen decennia heidevelden gered, hersteld, vergroot en met elkaar verbonden. Zo ook op Landgoed De Utrecht.

Ook hier kunt u nog genieten van de bloeiende heide. Het grootste heideveld is bij de vennen De Flaes en Het Goor. Vanuit de Flaestoren heeft u een prachtig uitzicht over het landschap.

